

50. Divan edebiyatının son üstatlarından Üsküdarlı Talat'ın 1904-1905 "Rus-Japon Sefernâmesi" yahut bir yangından kurtulan şiir

Mümine ÇAKIR¹

APA: Çakır, M. (2022). Divan edebiyatının son üstatlarından Üsküdarlı Talat'ın 1904-1905 "Rus-Japon Sefernâmesi" yahut bir yangından kurtulan şiir. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 857-889. DOI: 10.29000/rumelide.1222133.

Öz

1904-1905 yılları arasında bir buçuk yıl süren Rus-Japon Savaşı, sonuçları itibarıyla dünya tarihinde önemli olaylardan biridir. Bu savaşta Japonya, Rusya'nın teknik üstünlüğüne karşı kazandığı zaferle oldukça dikkat çekmiştir. II. Abdülhamit'in tarafsız siyasetine rağmen basın ve matbuat dünyası ile Türk halkı da savaşı ilgiyle takip etmiştir. Halk, Japonya'nın kazanmasını sevinçle karşılamıştır. Çünkü Rusya'nın yenilmesi, 93 Harbi'nin intikamının alınması demektir. Fakat bu savaşla ilgili yazılan edebî eser sayısı fazla değildir. Makalemizin de konusu olan divan şiirinin son temsilcilerinden kabul edilen Üsküdarlı Talat'ın şiiri, Rus-Japon Savaşı ile ilgili kaleme alınmış sayılı edebî eserlerdendir. Eserlerinin çoğu evinde çıkan bir yangında yok olan şairin "Gazvetü'l-İlhâm Yâhûd Rus ve Japon Muhârebesi Sefernâmesi" isimli eseri bir nüshasının arkadaşında bulunması sebebiyle bugüne kalabilmiştir. Şairin ailesinden temin edilen ve konusu itibarıyla bir harp edebiyatı ürünü olan şiir, 186 beyitten ve altı bölümden oluşan bir mesnevîdir. Savaşın başlangıcı, seyri ve sonucu ayrıntılarıyla, yer, zaman, kişiler belirtilerek anlatılmıştır. Tarafalara verdiği hikmetli öğütler, gerçekçi ve canlı tasvirler, savaşla ilgili ilham ve tahminler şiirin dikkat çekici yönleridir. Şair, Japonların tarafını tutarak zaferleri için dua etmiş ve İlahî yardımın Japonlardan yana olduğunu belirtmiştir. Ruslara ise argo kelimeler de kullanarak beddualar etmiştir. Bu makalede, kısaca Rus-Japon Savaşı hakkında bilgi verilecek, bu savaşın Osmanlı basınında ve edebiyatındaki yansımalarından bahsedilecektir. Daha sonra da Üsküdarlı Talat'ın bu şiiri şekil, üslup ve muhteva özellikleri açısından incelenecektir. En son olarak da metnin tamamının eski yazıdan yeni yazıya aktarılması hâli verilerek, şiir edebiyat dünyasına tanıtılacaktır.

Anahtar kelimeler: Üsküdarlı Talat, Rus-Japon Savaşı, harp edebiyatı

1904-1905 "Russian-Japanese Sefernâme" of Üsküdarlı Talat, one of the last masters of divan literature, or poetry that survived a fire

Abstract

The Russian-Japanese war, ongoing for one and a half years between 1904-1905, is one of the important events in world history in terms of its results. In this war, Japan attracted a rather a lot of attention with its victory over Russia's technical superiority. Despite II. Abdülhamit's impartial policy, the world of press and the Turkish people followed the war with interest. The Turkish public welcomed Japan's victory. Because the defeat of Russia means revenge for the 93 War. However, the number of literary works written about this war is not high. The poem of Üsküdarlı Talat, who is considered one of the last representatives of Divan poetry, which is also the subject of this paper, is one of the few literary works written about the Russo-Japanese War. The poet's work named

¹ Dr. Öğrt. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı ABD (Kırıkkale, Türkiye), mcakir1915@hotmail.com, 0000-0002-9241-8425 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 21.11.2022-kabul tarihi: 20.12.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1222133]

"Gazvetü'l-İlhâm, or the Sefernâmesi of the Russian and Japanese War", of which most of his works were destroyed in a fire in his house, survived until today due to the fact that a copy of it was found in his friend. The poem, which was obtained from his family and is a product of war literature in terms of its subject, is a masnavi consisting of 186 couplets and six parts. The beginning, course and outcome of the war are explained in detail, by specifying the place, time and persons. The wise advice he gave to the parties, realistic and vivid descriptions, inspiration and predictions about the war are the remarkable aspects of the poem. The poet took the side of the Japanese and prayed for their victory and stated that the divine help was on the side of the Japanese. On the other hand, he cursed the Russians by using slang words. In this paper, brief information about the Russo-Japanese war will be given, and the reflections of this war in the Ottoman press and literature will be mentioned. Later, this poem of Üsküdarlı Talat will be examined in terms of form, style and content. Finally, the poem will be introduced to the world of literature by giving the whole text transferred from the Ottoman script to the Latin script.

Keywords: Üsküdarlı Talat, Russian-Japanese War, war literature.

Giriş

Dünyada 20.yüzyılın başlarında meydana gelen en önemli olaylardan biri 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'dır. Bu savaş; daha sonraki Balkan Savaşları (1912-1913) ile birlikte I. Dünya Savaşı'nın (1914-1918) provası olarak görülmesinin yanında dünyanın önde gelen devletlerinden biri olan Rusya'nın Japonlara, diğer bir ifadeyle Batılı bir gücün Doğulu bir güce yenilmesi açısından önemlidir. Bu durumun dünyada yarattığı şaşkınlık, savaşta kullanılan modern silahlar ve bunun sonucu oluşan kayıplar, başta Batılı devletler olmak üzere dünyanın birçok ülkesinin savaş mahalline gözlemci göndermesi ve nihayet söz konusu savaşın kısa ve orta vadede doğurduğu sonuçlar gibi pek çok yönden de oldukça dikkat çekicidir.

Pek çok ülkenin dikkatle takip ettiği bu savaşa elbette Osmanlı yönetimi, devlet adamları ve kamuoyu da kayıtsız kalmamıştır. Bu bağlamda dönemin padişahı II. Abdülhamit, gelişmeleri çeşitli bilgi kaynakları vasıtasıyla takip ettiği gibi ilk kez bir Osmanlı askerini söz konusu savaşa gözlemci olarak göndermek suretiyle bu savaşı yakından takip etmeye çalışmıştır (Akyüz, 2013, s.1). Osmanlı Devleti'nin önemseydiği savaşa Osmanlı basını da kayıtsız kalmamıştır. Zira dönemin çeşitli gazete ve dergilerinde Rus-Japon Savaşı'na ilişkin çeşitli haber ve değerlendirme yazılarının olması bunu göstermektedir. Bu gazete ve dergilerdeki haberlerin dışında da eserler yazılmıştır. Bunlara ilave olarak bazı sanatçıların söz konusu savaşı konu edinen şiirler yazdığını da belirtmek gerekir. Bütün bunlar göstermektedir ki aslında coğrafi olarak çok uzakta olmasına, doğrudan kendisini ilgilendirmemesine rağmen Osmanlı devleti; yönetimi, basını, aydın ve sanatçıları ile 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'na ayrı bir önem vermiştir.

Konu ile ilgili bir araştırmada Osmanlı Devleti'nin dikkatini bu savaşa yöneltmesinin sebebi şöyle açıklanmaktadır:

"20. yüzyıla gelindiğinde Japonya Doğu'nun yükselen gücü iken, Osmanlı İmparatorluğu ölümün eşliğinde hasta bir adamdı. Japonya'nın Rusya'ya karşı kazandığı zafer, "Batılı olmayan bir toplumun beklenmedik başarısı" olarak Osmanlılar için hâlâ umudun var olduğunu göstermişti. Japonlar geldikleri nokta itibarıyla tüm dünyayı kendilerine hayran bırakmışlardı. Ancak bu hayranlık Osmanlılar için (daha doğrusu genel olarak Müslüman dünyası için) çok daha ileri boyuttaydı. Japonya birçok Müslüman için gurur kaynağı hâline gelmişti. O kadar ki Türk aydınlarından Halide Edip Adivar, birçok Müslüman kadın gibi oğluna Rus Pasifik Filosu'nu imha eden Japon Amiral Togo'nun ismini vermiştir." (Esenbel'den özetleyen Akyüz, 2013, s. VII).

Öte yandan, Rus-Japon Savaşı'nın Osmanlı-Rus ilişkileri bakımından da ayrı bir önemi bulunmaktaydı. Çünkü Rusya ile pek çok kez savaşılmış, ezeli bir düşman olan Rusya'nın Osmanlı toprakları ve özellikle de Balkanlar üzerindeki etkisini bilen Osmanlı yönetimi, Rusya'nın girdiği bir savaşta yenmesinin de yenilmesinin de kendisini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyeceğinin farkındadır. Örneğin, II. Abdülhamit, Rus-Japon Savaşı'nda Rusya'nın yenilmesine Osmanlı kamuoyunun aksine pek de sevinemeyecektir. Çünkü Doğu'da yenilen Rusya'nın dikkatini ve ilgisini Batı'ya, Balkanlar üzerine daha fazla teksif edeceği, bunun da Osmanlı'nın hayrına olmayacağı hatta Osmanlı topraklarına saldırdığı düşüncesidir. O yüzden savaş sırasında Rusya ve Japonya arasında tarafsız ve dengeli bir siyaset gütmeye çalışmıştır.² Bu noktada aslında korkulanın olduğu, Rusya'nın yenilgi sonrası Batı'ya, Balkanlara daha fazla eğildiği bunun sonucu olarak da Rusya'nın desteği ile 1908'de Bulgaristan'ın Osmanlı'dan tamamen kopup bağımsızlığını ilan ettiği bir gerçektir.

Bazı araştırmalarda II. Abdülhamit'in iktidar kaygısına da dikkat çekilerek ikinci bir sebep olarak şu gösterilmektedir: "İkincisi ise olası bir Rus yenilgisi sonucunda çarın otoritesinin sarsılacağını düşünmesiydi. Osmanlı ve Rus İmparatorlukları her ne kadar birbirlerinin hasmı olsalar da Avrupa'nın son mutlak monarşileri olmaları bakımından ortak bir özelliğe sahiptiler." (Akyüz, 2013, s. 17). Nitekim, duyulan bu endişe de gerçekleşmiş, Rusya'nın yenilmesi üzerine Çar, yetkilerinin bir kısmından feragat etmek zorunda kalmış ve bu durum Osmanlı iç siyasetinde İttihatçıların elini güçlendiren bir işlev görmüştür (Akyüz, 2013, s. 18).

Bütün bunlar, coğrafi olarak çok uzakta olmasına rağmen, 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'nın Osmanlı Devleti'ni, matbuatını ve aydınlarını neden yakından ilgilendirdiğini ana hatları ile izah etmektedir. Bu noktada bir örneklem olarak makalemizin asıl konusu olan söz konusu savaşın bir Osmanlı şairinin gözünden nasıl ele alınıp nazmedildiğine geçmeden önce böylesine önemli bir savaşın tarihi cephesi hakkında kısa da olsa bilgi vermek faydalı olacaktır.

1. 1904-1905 Rus-Japon Savaşı

1. 1. Savaşın sebebi

19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde Rusya'nın doğuya doğru yayılmacı politikasının bir parçası olarak Pasifik'e açılan bir kapı olarak gördüğü ve yaz-kış kullanabileceği Port Arthur Limanı'nı Çin'den kiralaması, zaman içinde Kore'ye ve Çin'e doğru yayılması ve bunu Japonya'yı dışlayarak gerçekleştirmesi gibi gelişmeler Japonya'yı büyük ölçüde kaygılandırmıştır. Bu nedenle Japonlar, Rusların bir sonraki adımının Japonya'yı kontrol etmek olduğunu düşündüklerinden bir an önce buna engel olmak istemişlerdir (Akyüz, 2013, s. 4-8). Bu durum savaşın asıl sebebinin de ne olduğunu ortaya koymaktadır.

1. 2. Savaşın seyri

Rusya'ya bir an önce engel olmaya çalışan Japonya, 13 Ocak 1904'te Rusya'ya ultimatome verir; karşılıklı notalar verildikten sonra da 6 Şubat'ta diplomatik ilişkileri keser. Üç gün sonra da savaş bile ilan etmeden Port Arthur Limanı saldırısını gerçekleştirir. Rusya'nın hiç beklemediği bir anda gerçekleşen bu saldırıda Japonya, daha önce İngiltere ve Amerika ile yaptığı antlaşmalar sayesinde bu devletlerin

² Geniş bilgi için bkz. Hüseyin Hilmi Aladağ, "Osmanlı Devleti Zaviyesinden 1904-1905 Rus-Japon Harbi", *SEFAD*, 36, s. 579-606; Doruk Akyüz, *Pertev (Demirhan) Paşa'nın Rus-Japon Harbi'nden Alınan Maddi Ve Manevi Dersler ve Japonların Esbâb-ı Muzafferiyeti Adlı Eseri*, Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Strateji ve Stratejik Araştırmalar Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İst., 2013, s. 17.

siyasi ve ekonomik desteğini almış olmanın rahatlığı içinde olmuştur. Rusya ise hem başka devletlerin desteğinden mahrum bir vaziyette hem de en stratejik bir noktadan, beklemediği bir zamanda saldırı ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum Ruslar için savaş boyunca devam edecek olan büyük bir moral bozukluğuna sebebiyet vermiştir. Savaşın seyri içinde limandan çıkamayan Rus savaş gemileri, Japonların karadan attıkları toplarla hemen hemen tamamen batırılmış; bunun üzerine Rus komutan teslim olmuştur.

Kara savaşlarında ise Japonlar Mart ayında Kore'ye çıkmış, burada karşılarına çıkan Rus ordusunu yenip Mançurya'ya girmişlerdir. Japonlar, yeni birlikler gelmeden Mançurya'daki Rus güçlerini de bir an önce imha etmeyi amaçlamışlar; burada ağır kayıplar verseler de Mukden Muharebesi'nde Rusları yenmişlerdir.

Öte yandan, mayıs ayının sonlarına doğru Rus Baltık Filosu, Pasifik Okyanusu'na ulaştığında Ruslar kara savaşlarını kaybetmiş durumda idi. Amiral Togo komutasındaki Japon filosu ile Rus filosu, Tsuşima (Coşima) yakınlarında karşı karşıya geldi ve her bakımdan üstün olan Japonlar buradaki savaşı da kazandılar; birkaç gemi hariç Rus Baltık Filosu yok edildi.

Her ne kadar hem denizde hem de karada Japonlar savaşı kazanmış olsalar da, Rusya savaşa devam edebilecek durumda olmakla beraber, Japonya da bu savaştan dolayı bir hayli yorgun düşmüştü ve durumu gittikçe kötüye gidiyordu. Bunun üzerine Japonlar savaşı daha fazla sürdürmek yerine barış için ilk adımı atan ülke oldu ve Amerika'dan arabuluculuk yapmasını istedi. Böylece barış görüşmeleri başladı. Japonya ve Rusya arasındaki barış 5 Eylül 1905'te Amerika'da Portsmouth şehrinde imzalandı (Akyüz, 2013, s. 4-14; Türker, 2017, s. 23-57).

1. 3. Savaşın sonucu

Savaşın sonunda Japonya'nın, savaşa girme amaçlarının hemen hemen hepsine ulaştığı söylenebilir. Zira Mançurya'daki Ruslara ait demiryolu işletmeleri Japonlara verilmiş, Port Arthur ve Sahalin'in güney yarısı Japon kontrolüne girmiş, Rusya Çin'den kovulmuştur. Ancak Japon kamuoyu verilen ağır kayıplara rağmen savaş tazminatı alınmamasından memnun olmamış hatta bu durumu protesto eden barış karşıtı gösteriler bile yapılmıştır.

Diğer yandan, savaşın kısa ve uzun vadeli sonuçları da olmuştur. Bu bağlamda zafer sonrası Japonya, saldırgan bir politika izleyerek kısa bir süre sonra Kore'yi işgal etmiş, Çin'i de sömürme yoluna gitmiştir. Bu durum her iki ülkede ekonomik çıkarları olan başta Amerika ve İngiltere olmak üzere birçok devleti rahatsız etmiştir. Japonya'nın 1937'de Çin'e saldırması ise Amerika'nın adeta sabrını taşımış ve Japonya'ya ambargo uygulanmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler, birkaç yıl sonra 1941'de başlayan Amerika-Japonya savaşı için de hazırlayıcı sebepler arasında yer alacaktır (Akyüz, 2013, s. 14).

Savaşı kazanan Japonya, İslam dünyasında da büyük bir prestij kazanmıştır. Osmanlı Devleti'nin yenilmez görülen Rusya'ya karşı bakışı değişmiş ve bundan sonra Rusya'ya dayalı bir politika izlenmesi gerektiği fikrinin sarsılmasına sebep olmuştur. Japonya'nın zaferi, halk arasında 93 Harbi'nin intikamının alındığı inancıyla sevinçle karşılanmıştır (Türker, 2017, s. 63-64).

2. 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'nın Osmanlı basını ve edebiyatındaki yansımaları

Konu ile ilgili bir araştırmadan öğrendiğimize göre³ Osmanlı basını, savaşın öncesinden başlayarak savaşın seyri ve sonuçları da dâhil olmak üzere 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'na büyük bir ilgi göstermiş; ancak bu bağlamda basında yer alan her şey sansürden geçerek gazete ve dergi sayfalarına aksetmiştir. Bu noktada II. Abdülhamit yanlısı basında savaşa ilişkin haber ve değerlendirmelerin sansürden geçerek de olsa ayrıntılı bir şekilde yer almasına karşılık bazı araştırmacılar, muhalif basının savaşa yeterince ilgi göstermediği (Pulat, 2013, s. 78), bazı araştırmacılar ise Jön Türklerin yurt dışında çıkardığı gazetelerce söz konusu savaşın yakından takip edildiği ve bu savaşın otokrasi ve meşrutiyet arasında bir mücadele olarak görüldüğü kanaatindedir (Avcı, 2013, s. 142).

Basın, başta yabancı haber ajansları ve basın olmak üzere çeşitli kaynaklardan edindiği savaşa dair gelişmeleri günü gününe sayfalarına taşımıştır. Gazete ve dergilerde yer alan haber ve değerlendirmelere ilişkin bir başka kaynak da kuvvetle muhtemel –zira kaynak verilmemiştir- Osmanlı Devleti'nin gözlemci olarak savaş bölgesine gönderdiği Pertev Paşa'nın İstanbul'a ilettiği resmî bilgiler olsa gerektir.

Osmanlı basını, savaş öncesi daha 1903 yılında Rusya ve Japonya arasındaki anlaşmazlıkları, her iki ülkenin çeşitli ülkeler ile diplomatik ilişkilerini, yaptıkları ittifakları sayfalarına taşımıştır. Hemen belirtmek gerekir ki bunda Japonya'dan daha çok, Osmanlı toprakları üzerinde emelleri olan Rusya ile ilgili gelişmelerin Osmanlıyı ilgilendirmesinin payı büyüktür. Bu bağlamda özellikle hükümet yanlısı gazete ve dergilerin savaşa giden süreçte her iki ülkenin hazırlıklarını ve buna dair gelişmeleri kimi zaman iki üç sayfa yer ayırmak suretiyle ayrıntılı bir şekilde sayfalarına taşıdığı, ancak yapılan haber ve değerlendirmelerde herhangi bir tarafı tutmaktan özellikle kaçınıldığı görülmektedir. Bu durum savaş başladıktan sonra ve devam ederken de sürmüş, basın söz konusu savaşa ilişkin haber ve değerlendirmelere geniş yer ayırmış; bu sırada da tarafsız kalmaya çalışmıştır. Savaşın sonunda da aynı ilgi devam etmiş, Amerikan'ın arabuluculuğu, barış görüşmeleri, yapılan antlaşma ve maddeleri, Japonya'nın kazanımları ve nihayet bu savaşın Rusya ve Japonya üzerindeki etkileri basında geniş yer bulmuştur (Pulat, 2013, s. 78-80).

Basında yer alan haberler bir bütün olarak incelendiğinde söz konusu savaş vesilesiyle

"Japonya'nın modernleşme sürecine, ekonomisini geliştirmesine, askeriyesini yenilemesine ve toplumsal kalkınmasına geniş bir yer verirken, siyasi olarak demokratikleşme adımlarına yer vermemiştir. Aynı şekilde, savaşı kaybeden Rusya'nın içine düştüğü ekonomik ve toplumsal sorunlara değinirken, bu sorunların yol açtığı siyasi değişikliklere de yer vermemiştir." (Pulat, 2013, s. 80).

Bunun sebebi basında yer alan haber ve değerlendirmelerin hem sansürden geçmesi hem de II. Abdülhamit yönetiminin bu savaşa ilişkin izlediği tarafsızlık politikasına paralel bir tutum takınılması; devrin iktidarının aleyhine olabilecek haber ve değerlendirmelerden özenle kaçınılması olsa gerektir.

Bu savaşla ilgili olarak basındaki haber ve yazıların dışında birtakım kitaplar da yayımlanmıştır.⁴ Bunlara ilave olarak az sayıdaki örnek göstermektedir ki söz konusu savaş Osmanlı edebiyatına özellikle şiirine de yansımıştır. Örneğin, Tâhirü'l-Mevlevî'nin (Çanaklı, 2020, s. 69), Üsküdarlı Talat'ın, yine Üsküdarlı Talat'ın evrak-ı metrukesi arasında rastladığımız Halil Edib Bey'in bu savaşla ilgili şiirleri bulunmaktadır. Savaşın basında böylesine geniş yer bulmasına karşılık, savaşla ilgili yazılan şiirlerin

³ Geniş bilgi için bkz. Birgül Pulat, *Osmanlı Basınında 1904-1905 Rus-Japon Savaşı*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa, 2013, 86s.

⁴ Osmanlı matbuatında çıkan eserlerin listesi için bkz. Ahmet Türker, *1904-1905 Rus-Japon Savaşı ve Musavver, 1904-1905 Rus-Japon Seferi Eseri (1. Cild) Transkripsiyonu*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2017. s. 64-65.

herhangi bir gazete veya dergide yayımlanmamış olması oldukça dikkat çekicidir. Bunun sebebi savaşın basındaki akisleri konusunda sansürün titizlikle uygulanması olabilir. Çünkü savaşla ilgili basındaki haber ve değerlendirmelerin hemen hemen tamamı altında herhangi bir imza belirtilmeden yayımlanırken bir sanatçının açık veya müstear ismiyle velev ki devrin yönetiminin bakış açısına uygun bile olsa bu savaşa dair yazdığı bir şiiri yayımlatmaktan kaçınması veya yayımlatmak istese bile sansürden geçmemesi mümkündür.

Makalemizde ele aldığımız şiir ile şairinin devrin idaresinden korkusunu göz önüne aldığımızda bunun kuvvetli bir ihtimal olduğu göz ardı edilmemelidir. Zira Üsküdarlı Talat'ın, II. Abdülhamit Dönemi'nde Japonya'ya gönderilen ve dönüş yolunda 1890'da batan Ertuğrul gemisi faciası ile ilgili bir şiirinin devrin idaresince yayımlanmasına izin verilmemiş, hatta şair bu yüzden ikaz edilmiştir. Bunun üzerine Üsküdarlı Talat, II. Meşrutiyet ilan edilinceye kadar matbuatta pek görünmemiştir. Sanatçı bu konuda İbnülemin Mahmut Kemal İnal'a şunları anlatmıştır:

“Bu sırada Japonya'ya giden “Ertuğrul” firkateyninin gark olduğu haberi gelmişti. Bir mersiye yazmıştım. Gazeteye konulmak üzere dizilmişti. Sansör Hıfzî Bey, müsaade etmedi. Ertesi gün Dâhiliye Müsteşarlığından çağrıldım. Rıdvan (Bey-Paşa), bu gibi teessürât ve hissiyât-ı umûmiyyeyi tahrik edecek yazıların, şiirlerin yazılmamasını katiyen ihtar etti. Korktum. Çünkü

İstemem devlet aleyhinde evimde güft ü gû

Sonra bak jurnal ederler herkesin nâmûsu var

Askerîden şeyhden, kıssisden, küttâbden

Hazret-i şâh-ı cihânın it kadar câsûsu var

Kıt'a-i meşhûremde de dediğim vech ile casuslar çoktu, jurnal ederlerdi. Beni belki nefy ederlerdi. Matbuattan çekildim.” (İnal, 2013, c. V, s. 2357).

Bu noktada söz konusu şiire geçmeden önce şairi hakkında da kısaca bir bilgi vermek yararlı olacaktır.

3. Üsküdarlı Talat'ın kısaca hayatı ve edebî şahsiyeti

Divan şiirinin son temsilcilerinden biri olarak kabul edilen şairin asıl adı Ahmet Talat'tır. Eserlerini “Üsküdarlı Talat” imzasıyla yayımladığı için bu adla tanınmıştır. 1858'de Üsküdar'ın İstinye Mahallesi'nde dünyaya gelen Talat Bey'in babası asker ve musikişinas bir zat olan Binbaşı Ahmet Ağa'dır. Annesi Ayşe Hanım ise saray hocalarından Etmekçizade Ahmet Efendi'nin kızıdır.

Babası, Van'da görev yaparken vefat etmiştir. Ahmet Talat bu sırada beş yaşındadır. Annesi ile İstanbul'a dönen Ahmet Talat, ilk önce mahalle mektebine verilir. Ardından, Paşakapısı Rüşdiyesi'nden mezun olduktan sonra Bahriye Mektebi'ne gitmek istese de annesi buna izin vermez. Bu nedenle cami derslerine devam eder ve Berkofcalı Abdurrahim İlmi Efendi, Köy Sancaklı Hacı Abdülkadir Efendi gibi zatlardan dersler alır; dinî ve edebî bilgilerini geliştirmeye çalışır. Bu sırada aynı zamanda, Hersekli Arif Hikmet, Süleyman Salim ve Üsküdarlı Safi gibi devrin şairlerinin şiir sohbetlerine katılır.

Üsküdarlı Talat'ın memuriyet hayatı, 1879'da Adliye Nezareti Muhasebe Kalemî'nde başlar. Orada uzun süre görev yapan Talat Bey, on dokuz sene çalıştıktan sonra başkâtip, on bir sene sonra da 1909'da Adliye Muhasebe Müdürü olur. Aynı yıl Bahriye Nezareti Müsteşarlığına tayin edilir ancak bu görevde uzun süre kalmaz. 21 Muharrem 1328/20 Kanûn-ı sani 1325/2 Şubat 1910 tarihli dilekçe ile istifa eder; 29 Haziran 1910'da emekli edilir. Annesinin sağlığında hiç evlenmemiş olan Talat Bey, emekli olduktan sonra evlenir ve bu evlilikten Ömer Faruk isminde bir oğlu olur.

Emekli olduktan sonra, vefatına kadar Donanma Cemiyeti, Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ve Hilal-i Ahmer Cemiyeti gibi ülke yararına çalışan çeşitli kuruluşlarda çalışan Talat Bey, bir süre Donanma Cemiyeti'nin genel müdürlüğünü de yapar. Bu sırada bazı şiiirleri cemiyetin çıkardığı Donanma Mecmuası'nda yayımlanır.

Üsküdarlı Talat, mahallelerinde yaşayan, küçük yaşta kendisinden yardım gördüğü, fakir babası olarak bilinen Hafız Ömer Efendi vasıtasıyla Mevlevîlikle tanışır. Ömer Efendi onu cuma günleri oğlu ile birlikte Kulekapısı Mevlevîhanesi'ne götürür. İlerleyen yaşlarında Bahariye Mevlevîhanesi'nde sema eden, Mevlana'nın türbesini ziyaret için iki defa Konya'ya giden Talat Bey, bir Mevlevîdir. Öyle ki bazı şiiir ve mektuplarına "Bende-i bendegân-ı Mevlana Üsküdarî Talat" imzasını atar.

Üsküdarlı Talat'ın edebiyat dünyasına adım atması yukarıda belirtildiği üzere bazı şairlerin şiiir sohbetlerine katılmak suretiyle başlar. 1880'li yıllardan itibaren ise matbuat dünyasında kendini gösterir; çünkü bu sırada adliyedeki resmi işini bitirdikten sonra *Saadet* ve *Zuhur* gibi gazetelerde çalışır, bazı şiiirlerini bu gazetelerde yayımlar. Hatta Muallim Naci, *Saadet*'in "nezâret-i edebiyesinden çekildikten sonra" bu görevi bir süre Üsküdarlı Talat yerine getirir. Ayrıca o yıllarda *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde de eserleri yayımlanır.

II. Abdülhamit döneminin siyasi şartları ve Japonya dönüşü batan Ertuğrul mürettebatı için yazdığı mersiyenin "hissiyât-ı umûmiyeyi tahrik" edebileceği gerekçesi ile yaşadığı somut bir sansür ve ikaz olayından dolayı bu dönemde sosyal içerikli şiiirler yayımlamaktan uzak duran Üsküdarlı Talat için II. Meşrutiyet'in ilanı yeni bir dönemin başlangıcı olur. Zira Talat Bey bu dönemde hem çeşitli cemiyetler içinde faal bir üye hem de toplumsal konuları da şiiirlerine taşıyan bir şair olarak karşımıza çıkacaktır. Sanatçı, bu dönemde gerçekleşen Meşrutiyet inkılabı, Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı, Çanakkale Muharebeleri ve İstanbul'un işgali ile ilgili şiiirler yanında, daha sonra Mili Mücadele, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ve inkılaplarla ilgili de şiiirler kaleme almıştır. Bunlara ilave olarak Üsküdarlı Talat'ın bir de devrin şairleri arasında tarih düşürme konusunda ayrı bir yeri vardır. Çünkü sanatçı bu vadiye başarılı şairlerden biri olup tanıdığı kişilerin vefatları, Galata Köprüsü'nün yenilenmesi, İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşu, şapka kanunu, Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığına seçilişi gibi çeşitli konularda yazdığı şiiirleri/tarih düşürmeleri bulunmaktadır.

Üsküdarlı Talat'ın şiiirleri genel olarak şekil ve muhteva bakımından eski tarz şiiirin başarılı bir devamı niteliğindedir. O nedenle olsa gerektir ki sanatçı, "divan edebiyatının en son üstatlarından biri" (İbrahim Alaeddin, 1936, s. 1507) olarak görülmektedir. Talat Bey, Tanzimat sonrası yeni nesilden olmakla beraber edebî zevk, anlayış ve kültürü ile eskiye bağlıdır. Bu yüzden Tanzimat sonrası Türk edebiyatı içinde "yeninin eskileri" arasında sayılmaktadır. Bununla beraber yukarıda belirtildiği üzere Talat Bey'in yeninin içinde zikredilmesi gereken şiiirleri de bulunmaktadır.⁵

İbnülemin Mahmut Kemal İnal'a vefatından üç yıl önce yazıp gönderdiği mektup biyografiden anlaşıldığına göre Üsküdarlı Talat Bey'in basılı herhangi bir eseri yoktur. Yazdığı ve yayımladığı şiiirleri devrin çeşitli gazete ve dergilerinde yayımlanmıştır. Bunun yanında yine kendi beyanına göre otuz altı senelik memuriyet hayatında biriktirdiği para ile yaptırdığı evi bir yangında kül olduğu için evi ile

⁵ Üsküdarlı Talat ile ilgili geniş bilgi için bkz. Ömer Çakır, "Üsküdarlı Talat'ın Hayatı ve Şiiiri", *II. Üsküdar Sempozyumu Bildiriler*, C.2, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., İst., 2005, s. 224-233.; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, "Talat", *Son Asır Türk Şiiirleri* (Haz. Ayşegül Celepoğlu), C.V, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ank., 2013, s. 2354-2367.; Metin Kayahan Özgül, *Arayışlar Devri Türk Şiiiri Antolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ank., 2000, s. 529-530.

birlikte birçok eseri de yok olmuştur. Şair, evinin ve eserlerinin yanması ve yeniden kirada yaşamak zorunda kalışını şöyle dile getirir:

“Rahat yüzü görmedim ve görmem
Bir lâhza bu gam-serâ evinde
Varken bu kadar güzîde beytim
Kaldım yine ben kira evinde

Yanan âsârım miyânında en ziyâde yandığım devr-i Hamidiye aid manzum bir tarihçe idi. Osmanlı selâtininin isimlerine ve saltanatlarına dâir Hemdemî'nin tanzim ve diğer zevâtın tezyîl eyledikleri manzumeyi Mehmed-i Hâmis zamanına kadar getirmiştim ve zamanlarındaki mühim vakayii de icmâl etmiştim. Bu tarihçe-i manzum, beşyüz beyti mütecâviz bir vecize idi. Rus-Japon Sefernâmesi de yandı, fakat ehibbadan birinde sureti bulundu. Yanan mecmuanın hâricinde sonra söylediğim eş'âr ve “Zaman-ı Saâdet” unvanıyla geçen devirden bahis olarak yazdığım eser-i manzum mevcuttur.” (İnal, 2013, s. 2359).

Üsküdarlı Talat, 15 Eylül 1926 tarihinde mide kanserinden vefat etmiştir. Kabri, Şair Nedim'in kabrinin yanındadır. Florinalı Nazım, sanatçıya dair *Ebediyet Yolunda Bir Hitabe* (Florinalı Nazım, 1928) adlı bir kitap yayımlamış olsa da İbnülemin Mahmut Kemal'in de dikkat çektiği üzere “bu kitabın Talat'a ait kısmı, birkaç sayfadan ibarettir. Diğer sayfaları, hep kendinin medhine dair mektuplardan, sözlerden mürekkeptir.” (İnal, 2013, s. 2360).

Matbu bir eserinin olmaması, yazma eserlerinin de çoğunun evinin yanması ile yok olması sebebiyle olsa gerektir; Üsküdarlı Talat hakkında yapılmış akademik çalışma çok azdır. Oysa İbrahim Alaeddin Gövsa'nın yerinde tespiti ile Üsküdarlı Talat, “divan edebiyatının en son üstatlarından biri”dir (İbrahim Alaeddin, 1936, c. 4, s. 1507) ki yangından geriye kalan yazma evrakının yanında devrin matbuatında kalan eserlerinin derlenip toparlanması ile hakkında etraflı bir akademik çalışmayı fazlasıyla hak eden bir sanatçıdır. Bu bağlamda çalışmamız devam etmektedir. İşte makalemizin bundan sonraki bölümünde Üsküdarlı Talat'ın “Rus-Japon Sefernâmesi de yandı, fakat ehibbadan birinde sureti bulundu.” dediği ve ailesinden temin ettiğimiz şiir ele alınacaktır.

4. Üsküdarlı Talat'ın “Gazvetü'l-İlhâm Yâhûd Rus ve Japon Muhârebese Sefernâmesi”

Üsküdarlı Talat'ın yazdığı şiirin konusunu teşkil eden Rus-Japon Savaşı; 13 Ocak 1904 yılında Japonya'nın Rusya'ya ultimatome vermesiyle başlamış, ortalama bir buçuk yıl sürmüştür. 5 Eylül 1905'te imzalanan barış antlaşmasıyla da sona ermiştir. Her iki tarafın da birçok kayıp verdiği, hem karada hem denizde süren bu savaşta Rusya'nın teknik üstünlüğüne karşı Japonya'nın bu savaşta kazanması bütün dünyada ilgi uyandırmıştır. İslam dünyasında özellikle de Osmanlı'da, II. Abdülhamit'in temkinli tavrına rağmen, sevinçle karşılanan bu zafer, halk arasında da batılı bir güce karşı doğunun zaferi olarak kabul edilmiş ve Rusya'nın zulmüne karşı Allah'ın yardımının tezahürü olarak görülmüştür. Şair Üsküdarlı Talat da bu bakış açısıyla “Gazvetü'l-İlhâm Yâhûd Rus ve Japon Muhârebese Sefernâmesi” ismini verdiği mesnevîsini yazmıştır.

Bu şiirin yazıldığı tarih belli değildir. Fakat savaşın seyri hakkında gerçekliğe uygun bilgi verdiği için savaş sonrası tutulan raporları, kaynakları ve basındaki yansımalarını takip ettikten sonra şiiri kaleme aldığı düşünülebilir. Bu noktada şiirde geçen

Etti “Klade” bunları vaktiyle ifâde
Şâyândır onun tavrına bir şanlı kilâde

beytinde zikrettiği "Klade" ismi şiirin yazılmış olabileceği tarihle ilgili bir fikir vermektedir. Şairin "Klade" olarak zikrettiği kişi Nicolai Klado isimli 1861-1919 yılları arasında yaşamış bir kişidir. Rus-Japon savaşı ile ilgili yazdığı bir eseri vardır.⁶ Bu eser 1906'da Londra'da basılmıştır. Türkçeye çevrilmemiştir. İhtimaldir ki şair, bu kişiye işaret ettiğine göre, bu eser yayınlandıktan bir müddet sonra şiirini yazmıştır.

Talat'ın evinde çıkan yangında yok olan eserlerinin arasında bulunan fakat bir arkadaşında bir nüshasının ortaya çıkmasıyla kurtulmuş olan bu metin, ailesinde bulunan evrâk-ı metrûkesi arasındadır. Ailesinden temin ettiğimiz⁷ bu metin, 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'nın Türk edebiyatına yansımalarına ilişkin nadir eserlerden biri ve bir harp edebiyatı metni olması açısından son derece önemlidir.

4. 1. Şekil özellikleri

Üsküdarlı Talat'ın "*Gazvetü'l-İlhâm Yâhûd Rus ve Japon Muhârebesi Sefernâmesi*" olarak isimlendirdiği şiir 12 varaktır. Rika hattıyla ve her sayfada on sekiz satır olarak mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Aynı vezinde ve kendi aralarında kafiyeli beyitlerden oluşan bu mesnevî, klasik bir mesnevî bölümlenmesine sahip değildir. Şiirde klasik bir mesnevîde bulunması gereken "giriş, konunun işlendiği bölüm ve sonuç bölümü" net çizgilerle ayrılmamıştır. Tevhid, münacât, nâ't, sebeb-i telif gibi bölümlerin bulunması gereken bir giriş kısmı ile değil savaşın başlangıcının anlatılmasıyla şiire giriş yapılmıştır. Şair, birinci bölümün sonunda Japonların içine doğan zaferini kaleme alırken zerrece çekinmediğini söyleyerek bölümü bitirir.

Savaşın safahâtına uygun olarak birbirinden üç nokta ile ayrılmış altı bölümden oluşan şiir; ilk bölüm 24, ikinci bölüm 30, üçüncü bölüm 28, dördüncü bölüm 14, beşinci bölüm 40, altıncı bölüm ise 50 beyit olmak üzere toplam 186 beyittir. Bölümler konunun gelişimine göre belirlenmiştir. Her bölümde konu anlatılırken dua ve beddua beyitleri, öngörüler ve taraflara öğütler de yer almaktadır. Şiir savaşın başlangıç safahâtında yaşananların anlatıldığı beyitlerle başlar. Kısaca savaşın sebebi ve iki ülkenin arasının bozulmasından söz edilir. İlk bölümde savaş öncesi devletler arasında yaşananlar ve savaşın başlangıcı sayılan Japonların Port Arthur Limanı'na yaptığı ani baskın anlatılır.

Şiir; savaşın başlangıcının ve sonunun, savaştan sahnelerin, yaşanan olayların anlatılması, kendisinin ve Türk halkının savaşla ilgili duygularının verilmesi, taraflara yönelik dualar ve beddualar edilmesi ile devam eder, mahlasın zikredilmesi ve dua ile sona erer. Sonuç bölümünde mahlasa yer vermek ve dua etmek klasik bir mesnevî özelliğidir.

Beyitler mesnevî nazım şeklinin kafiyelenişine uygundur. Redif ve kafiye tekrarı azdır. Kafiye kusuruna rastlanılmayan beyitlerde redif, cinaslı kafiye, tam kafiye yanında kafiyeli kelimelerin diğer kelimenin içinde olduğu zengin kafiyeler de görülmektedir:

Mahv oldu umûmiyyet ile işte donanma

Ey Rûs durur mu güneşe karşı donan mâ (Cinaslı kafiye)

...

⁶ Kitabın künyesi şu şekildedir: Nikolai Klado, Naval Conflict-North Pacific 1904-5: Two Russian Accounts of the Russo-Japanese War at Sea-The Russian Navy in the Russo-Japanese War& Battle of the, London, Hodder and Stoughton, [1906] xvii [2] 306 p. (<https://catalogue.nla.gov.au/Record/182624>; 09.11.2022; saat: 16.00.)

⁷ Bu vesileyle merhum Üsküdarlı Talat'ın torunu saygıdeğer Ferhal Üsküdarlı Kazdal Hanımefendi ile eşi Ferruh Kazdal Bey'e bir kez daha teşekkür ederiz.

Günden güne ettikçe fütûhât tevâlî
Oldu Japon'a karşı duâlar mütevâlî (Zengin kafiye)

Şiir, genel olarak mesnevîlerde kullanılan kısa vezin kalıplarının aksine daha uzun olan "mefûlü mefâilü mefâilü feûlün" kalıbıyla yazılmıştır. Çok olmamakla birlikte birkaç mısradaki vezin kusuru görülmektedir. Bazı mısralarda imâleler yapılmış ve bolca medli hece kullanılmıştır:

Por Artur'un ahvâli meğer hayli yamanmış
Erzâk, mühimmât, falan hepsi yalanmış
...
Mağrûkların velvelesi sâ'id-i eflâk
Ecsâd denizlerde yüzer çün has ü hâşâk

Şiirde yabancı yer adları ve kişi isimleri Mançuri-Mançurya, Noji-Nogi, PorArtur-Port Arthur, Portsumut (Portsmouth) örneklerinde olduğu gibi vezne uygun hâle getirilerek okunduğu gibi ve halk söyleyişle yazılmıştır. Şair, bazı isimleri de kelime oyunları ile kendisine göre zikretmiştir. Örnek: Tuvenski-Rozhdestvenski, İştösel-Stössel gibi.

4. 2. Muhteva özellikleri

Tarihî bilgilerle karşılaştırıldığında şair, şiirde savaşın gerçekleştiği yerlerin, savaşta taraf olan kumandanların ve diğer kişilerin isimlerini tarihî gerçeklere uygun olarak zikretmiştir. Bu isimler zikredilirken okunduğu gibi yazılmış, bir kısmı da halk söyleyişine uygun olarak kullanılmıştır.

Yer İsimleri: Paris, Por Artur (Port Arthur), Hind, Harbin, Mukden, Baykal, Ordu, Of, Tokyo, İki Yüz Üç Tepesi, Madagaskar, Bahr-ı Muhît, Baltık, Sandepo?, Rusya, Kirin, Londra, Sunda Boğazı, Rigo (Riga), Kore, Coşima (Coşima, Tsuşima), Mançuri (Mançurya), İğne Ada, Sahalin, Odessa, Batum, Köstence, Tokyo.

Kişi isimleri: General Mâ, (Harbiye Nazırı General) Kuropatkin, Amiral Makarof, Sakadirlof?, Avelan, Grandük Sırıyen?, Sasuliç, Keller, Amiral Şâ, İştösel (Stössel), Viktor Hugo, Amiral Togo, Noji (Nogi), Çar, Gripenberg, Mareşal Oyama, Tuvenski (Rozhdestvenski), Hızır, İlyas, Klade (Klado), Hâkî, Ruzvelt (Roosevelt), Portsumut (Portsmouth).

Şiirde tarihî gerçeklere uygun olarak savaşın kritik noktalarına ait tarihler yanında savaştaki asker ve alınan esir sayılarına ait rakamlar da verilir. Bu da şiirde anlatılanların tarihî gerçekliğini ifade eden ayrıntılardır: 8 Şubat (Port Artur Baskını), 27 Mayıs (Coşima muharebesi), iki yüz yirmi dokuz gün (süren Port Artur kuşatması), yirmi sekiz bin esir, dört yüz bin asker, elli tane batan gemi, sekiz ay dokuz gün (denizde kalan Baltık Filosu), bir günde ölen on üç bin can gibi.

Şiirde savaşın seyri hakkında tarafların komutanları, savaşın gerçekleştiği yerler, tarihler ve olayların süreleri hakkında gerçekçi ve ayrıntılı bilgiler veren şair; savaşın başlangıcı, gelişimi ve sonucunu da ayrıntılı olarak anlatır. Şaire göre savaş, Rusya'nın Japonya'ya ait bölgeleri haksız olarak işgal etmesi sebebiyle başlamıştır. Tarafların güçleri eşit değildir. Rusya teknik imkânlar açısından Japonya'dan daha güçlüdür. Fakat bu gücü onun kendisine aşırı güvenmesine sebep olmuştur. Japonların ise bu teknik üstünlüğe karşı manevî gücü vardır ve manevî güç karşısında teknik güç başarılı olamamıştır.

Allah'ın yardımı, şairin "güneşin askerleri" olarak nitelediği mazlum Japonya'dan yana olduğundan bu savaşı Japonlar kazanmıştır. Bilindiği gibi savaşlarda manevî yardım inancı Türk harp edebiyatında önemli yer tutar.⁸ Bu düşünceyi şair Japonya'ya manevî yardım bağlamında şiirinde sık sık işler. Kazanılan zafer sonunda bir barış antlaşması imzalanmış, fakat bu barış antlaşması Japonya'yı tam tatmin etmemiştir. Her şeye rağmen Japonların başarısı bütün dünyaya haklı olanın eninde sonunda kazanacağı inancını ispatlamıştır.

Şiir, bir buçuk yıl süren savaşın başından itibaren seyrini anlatır. Giriş bölümü sayılabilecek ilk bölümde savaşın başlangıcı söz konusu edilmiştir. Şair, ilk beyitte Rusya ve Japonya'nın arasına soğukluk girdiğini ve aralarının bozulmaya başladığını söyler. İki beyitle Rusların hırsıyla bir avuç toprağa tamah ettiğini söyleyerek savaşın sebebini ima eder. Önce karşılıklı kalemle savaşa başladığını, diplomatik bir savaş sürdürüldüğünü, aradaki gerginliğin artmasıyla Şubat ayının sekizinde bir gece Port Artur'a Japonların ani bir baskın düzenlediğini, Rusların gafil avlandığını anlatır. Tarihî gerçekliğe uygun bir şekilde şiirini sürdüren şair, aralarda kendi düşüncelerini ve duygularını da ifade eder. Bu baskın neticesinde birkaç geminin perişan edildiğini ve Japonların bu baskın ve Rus karşısındaki başarısı sebebiyle büyük bir şöhret kazandığını söyler. Bu baskınla ilgili değerlendirmelerinde ihtiyatlı olmanın gerekliliğinden, az sayıdaki bir ordunun sayıca ve imkânca üstün olanı yendiğinden, bunun dikkate değer bir durum olduğundan, çünkü hakkın batıla daima üstün geleceğinden, duaların kabul olduğundan söz eder. Bu zafer bütün dünyada sevinçle karşılanmıştır. Şair de bu sevinci bir şiirle ifade ederken hiç tereddüt etmeyeceğini söyler. Birinci bölümde bu şekilde savaşın başlangıcını ve bütün dünyanın ve kendisinin Japonya'nın galibiyeti ile ne kadar mutlu olduğunu anlatır.

İkinci bölümde şair, savaş ile ilgili bilgiler vermeye devam eder. Çin bu savaşta tarafsız kalmıştır. Baskından sonra General Mâ, kuzeye doğru hareket eder. Şair "Harbin" şehrinin birkaç güne ele geçirileceği öngörüsünde bulunur. Ayrıca Rus ordusu ne kadar takviye edilse de "Mukden" şehri de yakında elden gidecektir. Buz tutmuş Baykal Gölü üzerinden Kazakların taşıdığı obüslerden bahseden şair, zamanla bu buzların eriyeyeceği ve böylece Japonların Ruslara gününü göstereceğini argo bir dille ve küfürle ifade eder. Bu bölümde Rus kumandan Kuropatkin'den de bahsedilir. Er geç Ruslar yenilecektir. Savaşla ilgili olarak kendi düşüncelerine de yer veren şair, Rus komutanın büyük konuştuğunu, bu gururlanmanın kendilerine zarar vereceğini belirtir.

Rus kuvvetleri, teknolojik açıdan Japonlardan daha ileri seviyededir. Fakat şair, Allah'ın daima Japonlarla beraber olduğunu ve eninde sonunda da hakkın kuvvet karşısında galip olacağını söyler. Şair, Rus komutan Makarof'un zayıflığını anlatmak ve onu küçümsemek için Ordu'dan ve Oftan birkaç laz gemicinin bile komutanı yok edebileceğini anlatır. Rus askerlerini "bir alay çarhacı piç" olarak argo bir ifadeyle nitelendiren şair, onlardan bir zafer beklenemeyeceğini vurgular. Savaşı bizzat görmüş gibi anlatmaktadır. Kuropatkin'in korkudan ortalarda görünmediğini, Baltık filosunun da kömürünü bile zor tedarik ettiğinden, ondan da ümidin kesilmesi gerektiğini anlatır.

Port Artur Limanı'nın bulunduğu şehir ve orada bulunan, stratejik öneme sahip İki Yüz Üç Tepesi'ni de söz konusu eden şair, buranın komutanı General İştösel (Stössel)'i de zikrederek buraya bir baskın yapıldığında zafer elde edileceği taktiğini verir. Bu bölümü, bu anlattıklarının hayal ürünü olmadığını veya Victor Hugo'nun romanlarından alınmadığını, bu naklettiklerinin General Togo'dan olduğunu

⁸ Manevî yardım konusunda geniş bilgi için bkz. Ömer Çakır, Türk Harp Edebiyatında Çanakkale Mektupları, Akçağ Yay., Ank., 2009, s. 466-473.

belirterek bitirir. İlk bölümde Japonların ilk Port Artur Baskını'ndan bahseden şair, bu bölümde ise savaşın devamındaki olayları anlatır.

Üsküdarlı Talat, üçüncü bölüme savaşla ilgili aklına gelip içine doğan şeylerin kaydedilmesini, çünkü bunların zamanla gerçekleştiğini söyleyerek başlar. Port Arthur Limanı'nda Japonların ikinci saldırısı ve kuşatmasıyla zor günler yaşanmıştır. Erzak ve mühimmat azalmıştır. Nihayet bura iki yüz yirmi dokuz gün dayanabilmiştir. Kumandan İştösel, Japon Mareşal Noji'ye gelerek durumlarını arz eder ve eman diler. İştösel, artık dayanacak güçlerinin kalmadığını, bir avuç kaldıklarını, mühimmat ve erzaklarının tükendiğini, zor durumda olduklarını, teslim mecbur olduklarını Çar'a da iletir. Çar da bu durumu kabul eder.

Şair bu yaşananları Noji'nin avcılarının ayıy ininden çıkardıkları şekilde tasvir eder. Teslimden sonra Japon askerleri şehre girer. Yirmi sekiz bin esirden bahseden şair, bu esirleri Çar'ın sarayının da almayacağını bu sebeple Harbin'e doğru gitmelerini ya da Bahr-ı Muhî'te doğru ilerlemelerini, en doğrusunun ise Baltık'a yönelmeleri olduğunu söyler. Zaman zaman bu şekilde taktikler veren, yönlendirmeler yapan şair, bu durum karşısında Rus kumandanların birbirini suçladıklarını anlatır. Mukden'de bile Rus ordusu yenilmiştir. Japon Ordusu Genel Komutanı Oyama yeni bir cephe açmıştır. Japonlara zorlu bir süreçten geçtiklerinden sabırlı olmalarını tavsiye eder. Şair, Allah'ın kime yardımını bahş eylerse onun imdadına yeryüzü ve gökyüzünün askerlerinin geldiğini söyleyerek bu bölümü bitirir. Japon ordusuna da İlâhî yardım yeryüzü ve gökyüzü askerleriyle gelecektir.

Dördüncü bölüme Rusya'ya seslenerek başlayan şair, felaha kavuşmak istiyorsa Rusya'nın bir an önce barış imzalaması gerektiğini söyler. Baltık filosundan birkaç geminin batırılmasını da ilâhî yardıma bağlar. Fakat bunu Avrupa yalanlamıştır. Eninde sonunda Rus filosu ve donanması yenilecektir. Yaşanan gelişmelerin bunu açıkça ortaya koyduğunu ifade eder. Japon kumandan Togo'dan da bahsederek onun dalgıçlarının başarılarıyla Japonların denizlere hâkim olacağını anlatır. Rus filosundaki elli geminin batırılacağı tahminine yer verir. Rus kumandan Makarof'un öldürülmesi üzerine yerine getirilen Tuvenski (Rozhdestvenski) isimli kumandana da beddua eder. Burada bir kelime oyunuyla komutanın ismini ikiye ayırdığını, Allah'tan da onu bu şekilde ikiye ayırmasını diler. Japonya lehine kalbine ilham edilen olayların Rusya'ya verdiği zararları İsa Peygamberin bile tedavi edemeyeceğini, bu sebeple Rusya'nın yas tutması gerektiğini söyler. Togo'nun rehberinin de Hızır ile İlyas peygamberler olmasını Allah'tan diler.

Beşinci bölüme kendisinin sözünü yer ve gök ehlinin doğruladığını, kibirlenen bir kavmin düşmanının Allah olduğunu söyleyerek ve Rusya'nın büyüklendiği için yenilmeye mahkûm olduğunu belirtmek başlar. Savaşla ilgili düşüncelerine devam eden şair, düşmanı hiçbir zaman küçük görmemek gerektiğini, benlik davasının kimseye fayda vermeyeceğini belirtir. Rusların, ne kadar aziz tasvirlerinden yardım dileseler de kuru bir suretin onlara zafer getirmeyeceğini söyleyerek inançlarının batılığını da söz konusu eder.

Rusya'ya seslenmeye ve öğüt vermeye devam eden şair, ister sözünü dinlesinler ister dinlemesinler sonunda şan ve şerefe kavuşamayacaklarını ve perişan olacaklarını ifade eder. Öğütlerinden sonra, tekrar savaşı anlatmaya dönen şair, Rusya'nın yanlış bir strateji olarak Baltık Filosu'nu sevk etmekte ısrar ettiğini, fakat bu filonun seferinde işlerin düzgün gitmediğini, bu sırada "Hul" hadisesinin gerçekleştiğini anlatır. Bu olayla ilgili ayrıntılı bilgi vermeyen şair, filonun sekiz ay dokuz gün denizlerde kaldığını, tarafsızlık halini ihlal ederek, gizli emirle Çin'in kuzeyinde bulunarak, nihayetinde de Kore'ye vardığını ve burada Mayıs'ın yirmi yedisinde şiddetli bir savaşın gerçekleştiğini anlatır. Çoşima'daki

şiddetli çarpışmaları yazamayacağını söyler. Nihayetinde de Allah'ın yardımının Togo'dan yana olduğunu ve fethin Japonların olduğunu ifade eder.

Japonlar, düşmana dehşetli bir ders vermiştir. Savaşla ilgili bilgiler vermeye devam eden şair, Japonların torpido ve botlarla bir anda hücum ettiğini, amiralleri esir aldığını, dünyanın bu durum karşısında hayretler içinde kaldığını, gemilerin baştanbaşa kanla boyandığını anlatır. "Klade" isimli kişinin bunları vaktiyle anlattığını söyler. Bir günde on üç bin kişi ölmüştür, feryatlar göğe yükselmiştir, cesetler denizde çer çöp gibi yüzmüştür. Savaşın dehşetli yönünü canlı bir biçimde gözler önüne getiren şair, insanların bir yanının deniz bir yanının ateş olduğunu, dalgaların gemileri denizin dibine indirdiğini anlatır. Bu dehşetli manzaranın sonunda kalanlar bir beyaz bayrak çekmiş ve böylece Ruslar, Togo'ya teslim olmuşlardır. Japonlar bir günde koca bir filoyu perişan etmiştir. Bu da Japonlar için büyük bir şeref ve şandır. Üsküdarlı Talat, Hâkî isimli bir şaire ait olduğunu söylediği fakat aslında Üsküdarlı Sâfi'ye ait olan bir beyitle (Yıldız, 2001, s. 241) Allah'ın yardımının böyle askerlere geleceğini ifade eder. Bu bölümü de dua ile bitiren şair, Allah'a ciddiyetle kul olan kavimlerin ilâhî fethine layık olduğunu söyler.

Şair, son bölümde savaşın sonu hakkında bilgiler verir ve duygularını anlatır. Bu bölüme Ruslara seslenerek başlar. Eğer Rusya Mançurya'yı Çin'e iade etmezse başına olmadık işler gelecektir. Ruslar işgal ettiği yerlerden çekilirse Japonya'nın da buna razı olacağını, bu isteklerin belki Rusya'ya ağır geleceğini, fakat savaşı kazanan tarafın bu isteklerinin doğal olduğunu belirtir. Barış görüşmeleri yapılmalıdır. Başka çare kalmamıştır. Yoksa sonu kötü olacaktır. Rusya eğer barış görüşmelerine katılmazsa cezadan kurtulamaz. Yaptıklarının sonucuna katlanması gerekir. Bu savaştan birkaç sene önce Rusya'nın yönlendirmesiyle İğneada'da bir mezalim gerçekleştirmiştir. Bu zulme bütün İslam âlemi ağlamıştır. Bugün yaşadıkları, geçmişte yaptıkları için Rus'a bir cezadır. Balkan mezaliminin intikamı burada alınmıştır. Şair, Rusya'nın yenilgisini masumun âhının etkisine bağlar. Bunları söyledikten sonra tekrar savaşa dönen şair, Rusya'nın işgal ettiği Sahalin'den gelen top seslerinden bahseder. Savaşın sonucunu etkileyen olaylardan olan Rus ordusuna ait Potemkin zırhlısındaki isyanı anlatır. Bir hile ile başlayan bu isyan yüzünden denizlerde bir süre gezen Potemkin zırhlısının askerleri, temkinli davranmamış ve Odessa Limanı'nı yağlamıştır. Batum'a kadar gitmiş, oradan da Köstence Limanı'na varmıştır. Allah'ın rahmetiyle layık olduğu imhaya uğramamış ve burada isyan bastırılmıştır. Şair, Potemkin zırhlısındaki askerlere boş yere kan dökülmemesi için silah bırakmayı tavsiye eder.

Amerika başkanı Ruzvelt'in arabuluculuk yaparak dış işleri düzeltmeye çalıştığını, Rusların da içten kendilerini düzeltmeleri gerektiğini söyleyen Üsküdarlı Talat, Ziya Paşa'nın bir beytini zikrederek Allah'ın zalimlere bir gün kendisini yenenlerin üstünlüğünü kabul ettireceğini belirtir. Tekrar barış görüşmeleri meselesine döner ve barış görüşmelerine geçildiğini, uygun yerin ise Tokyo değil Portsmouth'un seçildiğini anlatır. Burada birçok konu konuşulmuş, fakat ihtilaflar giderilmemiştir. Sonunda üstünkörü bir barış anlaşması yapılır ve Japonlara bu antlaşma sonucunda bir rublecik olsun herhangi bir ücret verilmez. Bu duruma tepki gösteren şair, günü geldiğinde Rusya'nın parasının kendisine dahi bir fayda vermeyeceğini anlatır.

Artık kavga sona ermiştir. Barış ilanı için top atışları yapılır. Kendisini Allah yoluna adanmış bereketli nefesi olan insanlar, vaktiyle böylesi durumların sonucunu zaten insanlığa anlatmışlardır. Gelecekte Mançurya bir Japon memleketi olacaktır. Şairin buna inancı tamdır. Şiirin sonunda ise şair, güneş askeri olarak nitelediği Japon askerlerinin ayak bastığı yerlerde karanlıkların kaybolacağını, denizlerin sükûn bulacağını söyler. Şair; feleğin donanması denizlerde gezdikçe, top sesleri göklere yükseldikçe, gökten yere fetihler indikçe, Talat'ın mücevherler saçan kalem, içine doğan İlahî hisleri yazdıkça, Allah'ın her

zaman Japon'u zafere ulaştırmasını ve onun düşmanlarını da yerin dibine geçirmesini dileyerek şiirini bitirir.

Şiire genel olarak bakıldığında şair, savaşın sebebi olarak Rusya'nın hakkı olmayan toprakları işgal etmesini ve bu sebeple Rusya ile Japonya'nın arasının bozulmasını gösterir. Savaşın seyri hakkında ayrıntılı bilgi verir, taraflara tavsiyelerde bulunur. Canlandırmalar yapar. Şiirin sonunda ise savaşın Japonların zaferiyle sona erdiğini ve Amerika'nın gözetiminde barış antlaşması imzalandığını anlatır. İmzalanan barış antlaşmasında Japonya'nın maddî bir kazanç elde edemediğini fakat Allah'ın yardımıyla kazanılan bu zaferin bütün dünyaya örnek olduğunu anlatarak şiiri tamamlar.

4. 3. Dil ve üslup

Şiir; bir savaşı ve savaş sonunda elde edilen zaferi anlattığı için, savaşın öncesi, başlangıcı, gelişimi ve sonucu etrafında gelişir. Olaylar, bazen sanki o an şahit olunuyormuş gibi, bazen de geçmiş zaman kipi kullanılarak hikemî bir üslupla canlı bir anlatımla ve heyecanla anlatılmıştır. Canlı ve hareketli savaş sahneleri, benzetmeler ve tasvirler ile ilgi çekici hâle getirilmiştir. Özellikle deniz savaşları bütün gerçekliğiyle canlandırılmıştır. Tasvirler oldukça başarılıdır. Japonların Rus gemilerini bombalaması sonucu denizlerde yaşananların tasvir edildiği bölüm dikkat çekicidir:

Mağrûkların velvesi sâ'id-i eflâk
Ecsâd denizlerde yüzer çün has ü hâşâk

Yükselmede dağlar gibi emvâc-ı hatarnâk
A'mâkna bahrin gemiler inmede bî-bâk

Şair; olayları birebir, gerçekliğe uygun olarak kişi ve yer isimleri, zaman ve sayılar belirterek anlatır. Tarafların özelliklerini, asker kayıplarını, baskınların tarihlerini, donanmanın ve orduların nerelerde karşılaştıklarını, savaştıklarını belirtir. Bu da şiirin gerçekliğine katkı sağlar:

Hâbîde iken her biri bir yâr dizinde
Basdırdı Japon mâh-ı Şubatın sekizinde
...
Bir gülle düşerse İki Yüz Üç Tepesi'nden
Elbette urur İştösel'i tâ tepesinden
...
Hâtırda mı bir sâl bile olmadı kâmil
Oldu iki yüz yirmi dokuz gün mütehammil
...
Seyrüseferi bir düziye gitmedi düzgün
Çalkandı denizlerde sekiz mâh dokuz gün
...
Bir kargaşalık bir heyecân oldu nümâyân
Bir günde telef oldu on üç bin bu kadar cân

Şairin dili özellikle olayların anlatıldığı bölümlerde, savaş sahnelerinde ve taraflara öğüt verirken halk söyleyişine uygun ve samimidir. Bu bölümlerde sade bir dil kullanılmıştır. Dua ve beddua ettiği, kendi duygularına yer verdiği ve İlâhî yardımdan bahsettiği bölümlerde ise dil ağırlaşmaktadır. Zaman zaman Arapça, Farsça sözcüklere ve tamlamalara yer verilmiştir:

İncelmede gündün güne Baykaldaki buzlar
Nerden geçecek sonra Kazaklarla obuslar
...
Bak kudretine Hazret-i Hallâk-ı cihânın
Beyhûde imiş sûret-i ümîd-i nihânın
...
Yek-diğerine oldu emirler mütebâyîn
Baştanbaşa âlûde-i hûn oldu sefâyin

Savaş sahneleri anlatılırken kendi duygularına yer veren şair, Japonların tarafını tutar. Harp edebiyatı metinlerinde zaman zaman karşımıza çıkan Allah'ın yardımının Müslüman olan, Hakk'a tapandan yana olduğu inancı bu şiirde de görülmektedir. Şair, Rusya'nın zalimliği karşısında mazlum olarak gördüğü ve bu savaşta haklı olduklarına inandığı Japonlara Allah'ın yardımının eriştiğini belirtir. İlâhî yardım Japonlardan yanadır. Bu sebeple Japonlara dua eder. Japonların Türk halkının nezdinde gördüğü desteği ve halk arasında görülen Japonlara Allah'ın yardım ettiği inancını sık sık dile getirerek savaşa manevî bir yön kazandırır:

Yâ Rab kime bahş eyler isen nasr-ı mübînin
İmdâda gelir cünd-i semâvât u zemînin
...
Hakk kuvvete gâlib gelecekdir bu mukarrer
Allâh hesâb eyle Japonlarla berâber
...
Tevfik-i İlâhî Togo'nun oldu mu'îni
Bildirdi bize mâ-hasal-ı feth-i mübîni

Japonlara dua ederken haksız taraf olan Rusya'ya da beddualar eder. Ruslarla ilgili argo sözcükler ve küfürlü ifadeler kullanarak onları aşağılar. Şair bu şekilde argo kullanmak suretiyle halkın duygularına da tercüman olur:

Her dem Japon'u mazhar edip fevz-i mübîne
Düşmanlarını cümle geçir zîr-i zemîne
...
Ey Rûs çözülsün hele bir kerre şu donlar
Elbette s...ker silsileni korkma Japonlar
...
Nezdindeki asker bir alay çarhacı piçden
Elbette zafer beklenemezdi Sasuliç'den

Rusların geçmişte Balkanlarda yaptığı mezalime de işaret ederek haksız olan tarafın zamanla Allah'ın gazabına uğrayacağını hikemî bir üslupla ve sade bir dille anlatır:

Etdiklerini hep bulacak ağlayacaksın
Nâçâr kalıp sen de siyah bağlayacaksın

Kurtulmağı zannetme mücâzâtından âsân
Elbet bulur etdiklerini şüphesiz insân

Şair, olayları zaman zaman savaşın içinde bizzat şahit oluyormuş gibi anlatır. Zaman zaman da biraz sonra olacakları tahmin eder, öngörülerde bulunur ve bunların kalbine ilham edildiğini hikmetli bir söyleyişle söyler:

Evvelce bütün bunları keşf etmiş idim ben
Bizzât sanırsın Japon'a gitmiş idim ben
...
Yâ Rab bu da bir mevhibetindir ki müdellel
Her dürlü vukû'âtı zuhûr etmeden evvel

Çekti kalemim düşmedi bir zerre fütûra
Manzûme-i âtiyye ile silk-i sutûra
...
Çeksin sözümü ehl-i sühan silk-i sûtûra
Gelmekte sünûhâtımızın hepsi zuhûra

Şiirde birçok edebî sanat kullanılmış; özellikle savaş sahnelerinde teşbih, istiare, telmih, irsâl-i mesel ve iktibas sanatlarıyla anlatım ilgi çekici hâle getirilmiştir:

Bîdâr yatır böyledir elbette müdebbir
Düşman uyumaz da su uyur darb-ı meseldir (İrsâl-i mesel)

...
Lâkin Noji'nin avcıları çıktı keminden
Bastırdı çıkardı ayıyı zûr ile inden (İstiare)

...
Mağrûkların velvelesi sâ'id-i eflâk
Ecsâd denizlerde yüzer çün has ü hâşâk (Teşbih)

...
Mâdâm ki oldu bu benim kalbime mülhem
'Îsâ dahi gelse olamaz yârene merhem (Telmih)

...
"Zâlimlere bir gün dedirir kudret-i Mevlâ
Ta'llâhi lekad âsereka'llâhü aleynâ" (Ziya Paşanın bir beyti – İktibas)

Ziyâ Paşa'nın ve Üsküdarlı Sâfi'nin beyitlerini iktibas yoluyla şiirinde kullanmıştır. Ayrıca Victor Hugo ismini zikrederek sözlerinin hayal ürünü olmadığını hatta Victor Hugo'dan da alıntı olmadığını belirterek kendisinin ifadelerinin edebîliğine vurgu yapar. Bu beyitte Japon Kumandan Togo'dan bilgileri aldığını ifade ederek anlattıklarının gerçekliğine delil sunar:

Naklim ne hayâlât ne Viktor Hugo'dandır
Bizzât emîn ol ki Cenâb-ı Togo'dandır

Şiirde taraflara özellikle de Rusya'ya sık sık seslenen şair, bu hitaplarında savaşa dair tahmin ve öngörülerini ışığında tavsiyelerde ve öğütlerde bulunur.

Şair, şiirini hikemî bir üslupla, zaman zaman taraflara öğütler vererek, gerçekçi ve canlı canlandırmalarla başarılı tasvirler yaparak genel olarak sade ve samimi bir dille kaleme almıştır. Anlatımında edebî sanatlarla da başvurarak halkın duygularına tercüman olmuştur.

Bu noktada söz konusu şiirin, ilk defa gün yüzüne çıkacak olması sebebiyle yeni yazıya aktardığımız hâlinin tamamını aşağıya alıyoruz:

(1b) **Gazvetü'l-İlhâm Yâhûd Rus ve Japon Muhârebesi Sefernâmesi**

(1. Bölüm)

(2a) **Yâ hû**

Vaktâ ki musâfâtın olup dâiresi teng
Oldu Japon'un Rûs ile mâbeyni şeker-reng

Tafsilde bir şey göremem hârık-ı âdât
Malûm bugün cümleye esbâb-ı mu'âdât

Evvel nazarı etmediler seyfe ihâle
Lâkin kalemen başladılar, cenge, cidâle

Verdi notalar birbirine her iki devlet
Yâ Rab bir avuç toprak için mi bu mezellet

İnsan ne harîs olsa da dünyâlara mâlik
Fikrinde yine 'ukde-i tevsî'-i memâlik

Bir dûd-ı siyâsî kapadı arz u semâyı
Tefrîk edemez oldu kalem beyne-hümâyı

Bin mes'ele-i müşkile oldu mütelhaddis
Zannım bu sefer pek araya girmedi Paris

Ayrıldı nihâyet tarafeynin de sefiri
Nâçâr cidâlin çalınır oldu nefri

Himmet kılıcın uhdesine etti tehattüm
Hâme kesemez hem edemez oldu tehakküm

(2b) Gaflet bürüdü görmedi pîş ü pesini Rûs
Efrâd umûmen tarab u lehv ile me'nûs

Hâbîde iken her biri bir yâr dizinde
Basdırdı Japon mâh-ı Şubatın sekizinde

Bîdâr yatır böyledir elbette müdebbir
Düşman uyumaz da su uyur darb-ı meseldir

"Por Artura" etmişler idi sanki tahaşşüd
Tahşîdleri âkîbetü'l-emr hebâ şüd

Birkaç gemiyi eyledi berbâd u perîşân
Kesb etdi Japon vehle-i ûlâda büyük şân

Bir ma'rekede hamle-i ûlâda muhârib
Eylerse eğer düşmanını hâ'ib u hârib

Bî-fâ'idedir olsa demirden dahi sâ'id
Âtîsi olur düşmanının gayr-ı müsâ'id

Yâ Rab bu hakikat nazar-ı dikkati câlib
Ekser oluyor arbede de az çoğa gâlib

Lâkin yine teslim olunur iş bu me'âlî
Hakk bâtıla karşı eder elbette te'âlî

(3a) Günden güne etdikçe fütûhât tevâlî
Oldu Japon'a karşı duâlar mütevâlî

Tut da büyüğünden, küçüğünden, neferinden
Herkes mütehassis, müteşekkir zaferinden

Gitsek meselâ bir aralık kişver-i Hinde
Bunda dahi efkâr Japon kavmi lehinde

Halkın sözü Hakk'ın kalemi sûy-ı hüveydâ
Oldu bu seferde bunu teslim eder a'dâ

Yâ Rab bu da bir mevhibetindir ki müdellel
Her dürlü vukû'âtı zuhûr etmeden evvel

Çekti kalemim düşmedi bir zerre fütûra
Manzûme-i âtiyye ile silk-i sutûra

(2. Bölüm)

Çin bî-taraf olmakta devâm etmede ammâ
Akdı su gibi sûy-ı şimâle Ceneral "Mâ"

Böyle görüyor âkıbeti dîde-i hak-bîn
Teshîr olunur bir iki gün sonra da "Harbin"

Verse ne kadar ordusuna takviye yokdan
Elden gidiyor hâzır olun belde-i "Mukden"

(3b) İncelmede gündün güne Baykaldaki buzlar
Nerden geçecek sonra Kazaklarla obuslar

Ey Rûs çözülsün hele bir kerre şu donlar
Elbette s...ker silsileni korkma Japonlar

Beslerse Japon kavmine karşı ne kadar kin
Er geç yine mağlûb olacaktır Kuropatkin

Zirâ ki büyük söylemesi bir cenerâlin
Toptan da kavî düşmanıdır ceng ü cidâlin

Hakk kuvvete gâlib gelecektir bu mukarrer
Allâh hesâb eyle Japonlarla beraber

Bin peyk-i zafer gelse de her gün Avelan'dan
Âzâde değil doğrusu bu bence yalandan

Gitse gemici bir iki laz Ordu'dan Of'dan
Sağlık haberi bekleme artık Makarof'dan

Bir mevt muhakkak onu da mahv edecek of
Por Artur'a olduysa kumandan Sakadirlof(?)

Sabr eyle kapansın hele bir kerre şu medhal
Artık bu mühim ukdeyi kimse edemez hall

(4a) Ben anlayamazsam da onun gerçi dilinden
Kesmeyeyim ümmîdi Gırandük Siriyen'den (?)

Mevte nigerân olduğunu meş'alelerle
'Avdet edişi gösteriyor merhalelerle

Fi'l-cümle Japon kavmine aksâ-yı makâsîd
Bir gün gelecek de diyecek bir sürü kâsîd

Vâfi-i umûmîsi dahî gâyet-i şarkın
Gördü bakınız dehşetini suvat-ı garkın

Ordu bu vukû'âtı bütün eylemiş ezber
Bilmem Kuropatkin ne için olmada muğber

Nezdindeki asker bir alay çarhacı piçden
Elbette zafer beklenemezdi Sasuliç'den

Evvelce bütün bunları keşf etmiş idim ben
Bizzât sanırsın Japon'a gitmiş idim ben

Bir gülle çeker bak onu da işte tekerler
İhrâz-ı zafer eyleyemez nâfile "Keller"

Düşmanlarına karşı takâzâ edecekdin
Sulhü gidecek Tokyo'da imzâ edecekdin

(4b) Korku seni de eyledi bilâhare gamgîn
Şimdi nerelerde geziyorsun Kuropatkin

Çin bî- taraf olmağla berâber Amiral "Şâ"
Bir gün diyecekdir ediniz haydi temâşâ

Mahv oldu umûmiyyet ile işte donanma
Ey Rûs durur mu güneşe karşı donan mâ

Ezcümle bu gün hevlinizi min kıbeli'l-Hakk
-Hul-(?) hâdisesi eyledi tezyîd muhakkak

Bin müşkülünüz var kömürün bir kilosundan
Ümmîd-i sefer eyleme Baltık Filosu'ndan

Bir gülle düşerse İki Yüz Üç Tepesi'nden
Elbette urur İştösel'i⁹ tâ tepesinden

Gökten yere imdâd hübü't eyleyecekdir
Por Artur'un elbette sukût eyleyecekdir

Gayretleri mahsûrların hep olacak fevt
Me'vâsı dahi İştösel'in zâviye-i mevt

Naklim ne hayâlât ne Viktor Hugo'dandır
Bizzât emîn ol ki Cenâb-ı Togo'dandır

(3. Bölüm)

(5a) Çeksin sözümlü ehl-i sühan silk-i sûtûra
Gelmekte sünûhâtımızın hepsi zuhûra

Por Artur'un ahvâli meğer hayli yamanmış
Erzâk, mühimmât, falan hepsi yalanmış

Hâtırda mı bir sâl bile olmadı kâmil
Oldu iki yüz yirmi dokuz gün mütehammil

Târîh-i vukû'ât değil mi bunu nâkil
Bir râyet-i beyzâ ile bir nâmeyi hâmil

Geldi Noji'ye arz-ı emân etmeğe me'mûr
Gördü Noji'de İştösel'i doğrusu ma'zûr

Böyle yazıyor Çar'a dahî vâki'-i hâli
Mahsûrların kalmadı min-ba'de mecâli

Kaldık bir avuç asker ile muztarr u nâçâr
Ey Çâr bizi afvınıza eyle sezâ-vâr

Zîrâ ne mühimmât, ne tâkat ne tüvân var
Teslîme rızâ vermek için bir kuru cân var

Lutfen keremen merhameten eyledi izhâr
Nâçâr bu teklîfi kabûl eylediler Çâr

(5b) Biçâreler, etseydi eğer mevsimini derk
Por Artur'u kırk gün daha etmezler idi terk

Lâkin Noji'nin avcılarını çıkardı kemînden
Bastırdı çıkardı ayıyı zûr ile inden

Ey Rûs oluyor askeriniz münhezimen dûr
İşte giriyor şehre Japon askeri mansûr

Bir kerre düşün yirmi sekiz bin üserâyı
Almaz bu kadar kâfiri Çâr'ın da sarâyı

Doldurmak için orduyu beş yüz bine doğru
Haydi yıkılın bâri gidin Harbin'e doğru

Bir gün oradan korkmayın elbet o da kalkar
Mersâ filoya şimdilik olsun Madagaskar

Yâhud çıkınız Bahr-ı Muhî't'e girin ammâ
Bilmem ki nasıl hall olunur sonra mu'ammâ

En doğrusu mev'û(d) değil nusret-i Bârî
'Avdet ediniz, durmayınız Baltık'a bâri

(6a) Seyret Kuropatkin olacak kâfir-i şeyyâd
Evvel Giripenberg'e hatâ eyledi isnâd

Haydi o sefer "Sandepo" (?) da eyleyelim farz
Yâ kesret-i imdâd u ya 'ârıza-i arz

Etsin Giripenberg'e dahi mâni'a teşkîl
Bilmem bu sefer kim olacak bâ'is-i tenkîl

La'net okuyorlar sana bâkîde kalanlar
Bilmem ki nasıl oldu o dehşetli yalanlar

"Mukden"de dahî her tarafından çevirildin
Altüst olup ordunla berâber devirildin

Yardı Oyama cepheni açdı yine yâre
Buymuş yazılan alınna sabr eyle ne çâre

İnkâr edemem ric'ate var hayli vukûfun
Kalsın geride gayrı bakâyâ-yı süyûfun

Durma yürü sen Rûsya'ya eyle 'azîmet
Mevhûb sana min-tarafî'llâh hezîmet

(6b) Gelsin ne haber var bakalım başkalarından
Tutsun "Oyama" onları da şapkalarından

Ursun yere, sürsün yürüsün Harbin'e doğru
Tecdîd ediniz orduyu dört yüz bine doğru

Yâ Rab kime bahş eyler isen nasr-ı mübînin
İmdâda gelir cünd-i semâvât u zemînin

(4. Bölüm)

Ey Rûs eğer ister isen fevz ü felâhı
Akd eyle şu günlerde hemân sulh u salâhı

Zîrâ ki temizlendi "Kirin"de yine asker
Oldu Japon'a belde-i mezkûre be-asker

Ma'lûm bu gün ehl-i semâvât u zemîne
Baltık Filosu'ndan da iki pâre seffine

Batmış diye var ortada bir hayli havâdis
Gerçi bunu tekzîb ediyor Londra, Paris

Doğru çıkacaktır bu mukadder ve muhakkak
Nâçâr kalıp "Sunda" Boğazi'nda boğulmak

(7a) Evvelce demişdim ediniz Baltık'a 'avdet
Lâkin bu sözünden beni döndürdü hakikat

Ahvâl bu gün şimdi bunu eyliyor îmâ
Mağlûb olacak bunda dahi korkma donanma

Efrâd umûmiyyet ile zâhir ü pinhân
Gavvâselerinden Togo'nun oldu hirâsân

Hükm eylediler müttefikân böyle mehâkim
Min-ba'd olamazsın denize nâfile hâkim

Elli bu kadar pâre sefinen olacak gark
Bunlar da ne olduklarını etmeyecek fark

Oldu Makarof vak'a-i ma'lûmesi eski
Kâ'im olacaktır yerine şimdi "Tuvenski"¹⁰

Ben parçaladım ismini ey kahr-ı İlâhî
Sen de iki böl cismini lutf eyle kemâhî

Mâdâm ki oldu bu benim kalbime mülhem
'Îsâ dahi gelse olamaz yârene merhem

Ey Rûs hemân biz gülelim siz tutunuz yas
Olsun Togo'nun rehberi de Hızır ile İlyâs

(5. Bölüm)

(7b) Tasdik ediyorlar sözümü enfüs ü âfâk
Hakdır beni bî-şüphe bugün eyleyen intâk

Bir kavm müsellemdir olursa mütekebbir
Allâh Ta'âlâ'dır onun hasmı Hudâ bir

Pür nikbet edip ben diyeni er geç eder red
Benlik yaraşır Hâlık-ı yektâyâ mücerred

¹⁰ Şair burada bir kelime oyunuyla komutanın "Rozhdestvenski" olan ismini kısaltmıştır.

Bunda ukalâ fikrim ile cümle berâber
Düşman ne kadar asgar ise görmeli ekber

Ey Rûs o benlik, o kadar fahr ü mübâhât
Gördün ya bugün vermedi bir fâ'ide heyhât

Verdin o kadar gerçi tasâvîr-i e'izze
Bunlar da sebep olmadılar nusrete, 'azze

Bir kavmini Hakk etmez ise nâ'il-i nusret
Elbette zafer bahş edemez bir kuru sûret

Mâdâm ki sen eylemedin Hakk'a tevekkül
İstersen eğer ağla eğer ister isen gül

(8a) Her kârda, her yerde sana tâli-i ma'kûs
Gösterdi birer sûret ile çehre-i menhûs

Ey Rûs yine olmadın asla müteyakkız
İster sözümü dinle eğer ister isen kız

Zan itme ki hep pür-şeref ü şân olacaksın
"Bir gün gelecek sen de perişân olacaksın"¹¹

Bâlâdaki beyti yine tekrâr ederim ben
Hakdır sözümü bunda da tezkâr ederim ben

Bir kavm müsellemdir olursa mütekebbir
Allâh Te'âlâ'dır onun hasmı Hudâ bir

Âtîsini hiç eylemeden dideden imrâr
Baltık Filosu'n sevke kadar eyledin ısrâr

"Hul"(?) hâdisesi oldu bidâyette hüveydâ
İspanya'da beş gün "Rigo"da¹² kaldı donanma

¹¹ Ziya Paşa'nın Terki-i Bend'inin VIII. bendinde 9. beytin ilk mısraı.

¹² Riga Limanı

- (8b) Seyrüseferi bir düziye gitmedi düzgün
Çalkandı denizlerde sekiz mâh dokuz gün

Gâhî Madagaskar'da alıp emr-i hafîyi
İhlâl ederek kâ'ideten bî-tarafîyi

Gâhî bulunup Çîn-i cenûbî sularında
Hep korkulu rü'yâ görerek uykularında

Vardı "Kore'ye" pür-halecân işte nihâyet
Yirmi yedisinde Mayıs'ın kopdu kıyâmet

Geldi "Çoşima" melhamesi bunda zuhûra
Tafsîlini artık çekemem silk-i sûtûra

Tevfik-i İlâhî Togo'nun oldu mu'îni
Bildirdi bize mâ-hasal-ı feth-i mübîni

Bastırdı donanmasını birden bire Rûs'un
Dehşetlisini düşmanına verdi dürûsun

Zanneyle isem böyle tutulmuş idi notlar
Bir anda hücûm eylediler torpido botlar

- (9a) Mechrûh düşüp oldu esîri amiraller
Hayrette kalıp birbirine bakdı kırallar

Efrâd bütün terbiyesiz gayr-ı mu'allem
Zâbitleri âmirleri de bunlara tev'em

Yek-diğerine oldu emirler mütebâyin
Baştan başa âlûde-i hûn oldu sefâyin

Etdi "Klade" bunları vaktiyle ifâde
Şâyândır onun tavrına bir şanlı kılâde

Âsâr-ı hezîmet burada göstericek yüz
Şiddetle Togo eyledi ta'kîb ü tecâvüz

Bir kargaşalık bir heyecân oldu nümâyân
Bir günde telef oldu on üç bin bu kadar cân

Mağrûkların velvesi sâ'id-i eflâk
Ecsâd denizlerde yüzer çün has ü hâşâk

İnsan nereye baksa olur fikri müşevveş
Dehşetli deniz bir tarafın, bir yanın âteş

(9b) Yükselmede dağlar gibi emvâc-ı hatarnâk
A'mâkna bahrin gemiler inmede bî-bâk

Bir anda batan batdı kalan titreyerekden
Nâçâr birer râyet-i beyzâ çekerekden

Geldi Togo'ya eyledi tekrimini takdîm
Derhâl çıkardı kılıcın eyledi teslim

Evvel o sefâ'inde sanemlerdi hurûşân
Şimdi mütemevvic oluyor mihr-i dırahşân

Yâ Rab bu Japonlarca ne âli ne büyük şân
Bir günde koca bir filoyu etdi perîşân

Târîhde bir vak'a-i meşhûreyi hâki
Evvelce demişdi bunu bir şâir-i Hâkî

"Bak bak geliyor şân ile bir cünd-i İlâhî"
"Olmaz mı bu askerlerin Allâh penâhı"¹³

İşte bu Japonlarda bu gün etdi tezâhür
Eyelerle ise var yeri hakkıyla tefâhur

Bir kavm ki ciddiyet ile hâdim-i Hakdır
Elbette fütûhât-ı İlâhîye ehakdır

¹³ Şairin, Hâkî'ye ait olduğunu söylediği bu beyit aslında Üsküdarlı Sâfi isimli bir şaire aittir. Bkz: Alim Yıldız, Üsküdarlı Sâfi'nin "İslâm-ı Hazreti Ömer Yâhud Bir Hârîka" Mesnevîsi, *D.E.Ü.İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı XIII-XIV, İzmir 2001, s. 241. s. 219-249.

(6. Bölüm)

(10a) Ey Rûs daha çok şey olur hârik-ı âde
Etmezsen eğer Mançuri'yi Çin'e iâde

Terk eylemeli nicesi bir hayli arâzi
Ümîd ederim belki Japonlar ola râzı

Ama diyeceksin ki girândır bu metâlib
Yok çâresi ister ne murâd eylese gâlib

Bir de bu cihet lâyah olur fikrime her dem
İlhâm mıdır, yoksa kerâmât mı bilmem

Maksûd-ı İlâhî seni etmek ise nâbûd
Cumhûr re'isi araya girse de bî-sûd

Olmaz bu hakikat bize ber-vech ile târîk
Hakk eylemiyor fi'line bir kimseyi teşrik

Teklîf olunur sulh kabûl eyleyemezsin
Bir türlü o vâdiye duhûl eyleyemezsin

Çünkü göreceksin daha bir hayli felâket
Yok zerre kadar tarz-ı beyânımda rekâket

(10b) Etdiklerini hep bulacak ağlayacaksın
Nâçâr kalıp sen de siyah bağlayacaksın

Kurtulmağı zannetme mücâzâtından âsân
Elbet bulur ettiklerini şüphesiz insan

Târîh tamâmıyla bugün eyliyor isbât
Hâtırda mı birkaç sene evvelki vukû'ât

Teşvîkin ile eylediler bir sürü zâlim
İğneada'da ..... icrâ-yı mezâlim

Tutdu projektörleri bir leyle-i zulmâ
A'dâya mu'în oldu tamamıyla donanma

Ma'sûmları kesdi beşiklerde şakîler
İnsan buna bilmem ki tahammül nasıl eyler

Gözler dolu yaşlarla gönüllerde pür-âlâm
Bilsen o zaman âh ne âh eyledi İslâm

Ey Rûs bunu üstüne sen eylemedin mâl
İmhâl eder Allâh fakat eylemez ihmâl

Şimdi buyurup böylece bir şeb-i mücâzât
İşte alıyor sâr-ı İlâhîsini bizzât

(11a) Te'sîrini bir kere düşün nâle ve âhın
Gördün ne demek olduğunu mahv u tebâhın

Top sesleri gelmekte husûsiyle derinden
Bilmem haber aldın mı yakında Sahalin'den

Ez-cümle çıkıp bir ufacak arbede hiçden
Gösterdi başın tehlikeli yaralar içden

Efrâd-ı donanma ile i'lân edip isyân
Ey Rûs buna sen dahi hayrette kalıp yan

Bir hîle ile kaldırarak lenger-i temkîn
Gezdi yürüdü bahr-i siyâh içre Potemkin

Târîhde mestûr tefâsili müdellel
Evvelki Potemkin yüz otuz üç sene evvel

'Arz-ı hıdemât eyledi amma, bu Potemkin
Göstermedi evvelki gibi sûret-i temkîn

Oldu süfün-i bâğiyye rehber ü ser-tâc
Etdi Odesa şehrini başdan başa târâc

Verdi Batum'a doğru dönüp bir aralık yol
Seyr ü sefer etdi oralarda dahi bol bol

- (11b) İmhâ idi maksûd seni bizce muhakkak
Lâkin yine izhâr ederek merhametin Hakk

Köstence'ye vaktâ ki onu eyledi idhâl
Bastırdı o dem nâ'ire-i fitneyi derhâl

Bundan mütebeyyin olarak kesb-i salâh et
Beyhûde yere dökme kanı terk-i silâh et

Gayrı yürü var dâhilini eyle tedâvî
"Ruzvelt" ediyor hâricine çünkü müdâvî

Vaktiyle buyurmuş idi merhûm suhan-ver
Kıl merkadini nûr ile yâ Rabbi münevver

"Zâlimlere bir gün dedirir kudret-i Mevlâ
Ta'llâhi lekad âsereka'llâhü 'aleyneâ"¹⁴

Bak kudretine Hazret-i Hallâk-ı cihânın
Beyhûde imiş sûret-i ümîd-i nihânın

'Akd etmek için sulhü arandı nice bin yer
Portsumut imiş Tokyo değil işte mukadder

Toplandı murahhasları bunda tarafeynin
Bezl eylediler himmeti te'lîfine beynin

Bir hayli mesâ'il görüşüldü ma'amâfih
Birçokları kaldı yine bak muhtelefün fih

- (12a) Bir rublecik olsun Japon'a vermediler nakd
Üstünkörü sulh u selemi eylediler 'akd

Zannetme ki nukâd-ı cihân seçmeyecekdir
Bir gün gelecek paraların geçmeyecekdir

Olsun da Japonlar dilerim vakt ile mahsûd
Kalsın sana ey Rûs o sîm ü zer-i bî-sûd

¹⁴ Ziya Paşa'nın *Terkib-i Bendi'nin* VII. bendinde son beyit. Beyitte Yusuf suresi 91. ayetten iktibas yapılmıştır. Ayetin alıntılanan kısmı "Şüphesiz ki Allah seni bize üstün kıldı." anlamındadır.

Lâkin sana da fâ'ide bahş etmeyecektir
Bir gün gelecek rublelerin gitmeyecektir

Sulhü müte'âkıb olunup nâmesi imzâ
Oldu tarafeyn orduları târik-i kavga

Î'lân-ı beşâret olunup gürledi toplar
Elbette kalemler ne ise hükmünü toplar

Merdân-ı Hudâ'nın nefes-i pür-berekâtı
Nakl eyledi vaktiyle bize hep bu nükâtı

Bir gün olacak, gösterecektir bize âtî
Mülkü Japon'un Mançuri dârü'l-harekâtı

(12b) Min ba'de bize uhde-i âmâl-i İlahî
Oldukça selem seyidâ hükkâm kemâhî

Bastıkça güneş askerinin pâ-yı sebâtı
Bozdukça bütün rûz-ı cünûd zulümâtı

Buldukça denizlerde de emvâc-ı sükûnet
Ettikçe donanma-yı felek seyr ü seyâhat

Top sesleri yerden göğe oldukça resîde
Gökden yere indikçe fütûhât-ı 'adîde

Yazdıkça sünûhât-ı İlahîyye ki her bâr
Tal'at kulunun hâmesi oldukça güher-bâr

Her dem Japon'u mazhar edip fevz-i mübîne
Düşmanlarını cümle geçir zîr-i zemîne

Sonuç

1904-1905 yıllarında gerçekleşen Rus-Japon Savaşı, sebep ve sonuçları açısından dünya ile birlikte Osmanlı Devleti'ni de yakından ilgilendirmiş, bu çerçevede söz konusu savaşla ilgili birçok eser kaleme alınmıştır. Bu savaş, Osmanlı Devleti'nin basımında ve matbuat dünyasında II. Abdülhamit'in tarafsızlık siyaseti gereği sansüre uğrasa da geniş yer bulmuştur. Savaşla ilgili bazı şiirler de yazılmışsa da dönemin iç siyasî şartlarının tesiri ile olsa gerektir basında pek yer almamıştır. Bunlardan birisi divan şiirinin son

temsilcilerinden sayılan Üsküdarlı Talat'ın mesnevî nazım şekliyle kaleme aldığı "*Gazvetü'l-İlhâm yâhûd Rus ve Japon Muhârebesi Sefernâmesi*" isimli eseridir.

Eserlerinin birçoğu evinde çıkan yangında yok olan şair, bu şiirinin de yandığını düşünürken bir arkadaşında bir nüshasının ortaya çıktığını söyler. Eser altı bölüm ve 186 beyitten oluşmaktadır. Savaşın başlangıcından itibaren tarihi gerçekliğe uygun bir biçimde savaşın anlatıldığı şiirde tarafların komutanları, savaş güçleri, savaşın gerçekleştiği yerler, olayların tarihleri verilmiş ve olaylar bütün canlılığıyla benzetmeler de kullanılarak anlatılmıştır. Özellikle denizde geçen savaş sahneleri dikkat çekici bir şekilde tasvir edilmiştir.

Şair, şiirde açıkça taraf tutmuş ve Japonların zaferi için dua etmiştir. Rusların haksızlığını vurgularken zaman zaman ağır argo sözcükler kullanmış ve beddualar etmiştir. Şair, Rusların ettiği zulümlerin intikamını Japonların aldığını düşünmektedir. Harp edebiyatı metinlerinde sıkça karşılaşılan İlahî yardımdan da bahseden şair, Allah'ın yardımının haklı olan Japonlardan yana olduğunu belirtmiştir. Şiirin sonunda klasik bir mesnevîde karşımıza çıkan mahlas kullanımı ve dua ile de şiirini bitirmiştir.

Şairin dili savaş sahnelerinde halk söyleyişine daha yakın ve daha sade olmakla birlikte dua ve beddua kısımlarında daha ağırdır. Zaman zaman savaşla ilgili öngörülerde bulunmuş ve taraflara özellikle de Ruslara öğütler vermiştir. Şair, zaman zaman savaşı bizzat görüyormuş ve takip ediyormuş gibi bir üslupla, samimi ve heyecanlı bir dille olayları anlatırken savaşın geleceğine dair düşüncelerini ve kalbine doğan ilhamları da ifade etmiştir. Şair; şiirini hikemî bir üslupla, öğüt verici bir tarzda, gerçekçi ve canlı canlandırmalarla başarılı tasvirler yaparak genel olarak sade ve samimi bir dille kaleme almıştır. Anlatımında edebî sanatlarla da başvurarak halkın duygularına tercüman olmuştur. Şiirin yazıldığı tarih belli olmamakla birlikte savaştan sonra kaleme alınan eserleri inceleyerek bu eserini kaleme aldığını söylemek mümkündür.

Tarih boyunca Rusların Osmanlı Devletine karşı hasmâne tutumu sebebiyle gerek devlet ricali gerekse Osmanlı aydını ve kamuoyunda Ruslara karşı olumsuz bir kanaat oluşmuştur. Bu kanaati özellikle 19. yüzyılda Rusya'nın Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri daha da pekiştirmiştir. Bu durum bir Osmanlı şairi ve aydını olarak Üsküdarlı Talat'ın bu savaşı ele alan şiirinde Rusların değil mazlum olarak gördüğü Japonların tarafını tutmasında etkili olmuştur. Bu noktada o yıllarda Osmanlı-Japon ilişkilerinin olumlu bir havada seyretmesinin de önemli payı vardır. Bu sebeple Türk harp edebiyatının önemli bir ürünü sayılabilecek olan bu eser, Türk halkını yakından ilgilendirmiş bir savaşla ilgili az sayıdaki edebî ürünlerden biri olması açısından önemlidir.

Kaynakça

- Akyüz, D.(2013). *Pertev (Demirhan) Paşa'nın Rus-Japon Harbi'nden Alınan Maddi Ve Manevi Dersler ve Japonların Esbab-ı Muzafferiyeti Adlı Eseri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü.
- Aladağ, H. H. (2016). Osmanlı Devleti Zaviyesinden 1904-1905 Rus-Japon Harbi. *SEFAD*, 36, 579-606. (DOI Number: <http://dx.doi.org/10.21497/sefad.285508>).
- Avcı, Y. (2013). *Osmanlı Modernleşmesi ve Japon İmgesi (1839-1908)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakır, Ö. (2005). Üsküdarlı Talat'ın Hayatı ve Şiiri. *II. Üsküdar Sempozyumu Bildiriler*. İstanbul: Üsküdar Belediye Başkanlığı Yayınları.2, 224-233.
- Çakır, Ö. (2009). *Türk Harp Edebiyatında Çanakkale Mektupları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çanakçı, L. A. (2020). Bir Sufinin Romanı: Tahirü'l-Mevlevi ve Teşebbüs-i Şahsi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 13 (69), 61-76.

Esenbel, S. (2011). Japan, Turkey and the World of Islam, *Global Oriental, Folkstone*, 1.

Florinalı Nazım.(1928). *Ebediyet Yolunda Bir Hitabe*, Ahmet Kemal ve Şürekası Matbaası.

İbrahim Alaaddin. (1936). *Meşhur Adamlar Ansiklopedisi*. İstanbul. 4, 1507.

İnal, İ. M. K. (2013). Talat. *Son Asır Türk Şairleri*. Ankara: A. K. M. Yayınları. V, 2354-2367.

Özgül, M. K. (2000). *Araştırmalar Devri Türk Şiiri Antolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

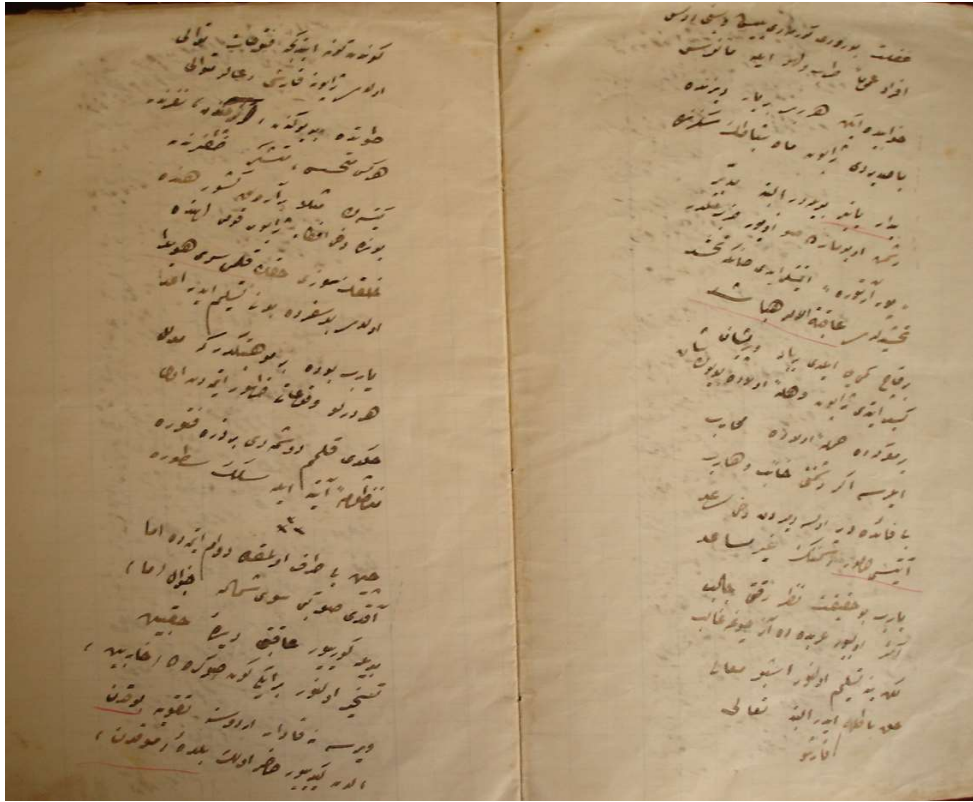
Pulat, B. (2013). *Osmanlı Basınında 1904-1905 Rus-Japon Savaşı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.

<https://catalogue.nla.gov.au/Record/182624>; 09.11.2022; saat: 16.00.

Türker, A. (2017). *1904-1905 Rus- Japon Savaşı ve Musavver, 1904-1905 Rus-Japon Seferi Eseri (1. Cild) Transkripsiyonu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.

Üsküdarlı Talat. *Gazvetü'l-İlhâm yahut Rus ve Japon Muhârebesi Sefernâmesi*. 12 varak.

Yıldız, A. (2001). Üsküdarlı Sâfi'nin "İslâm-ı Hazreti Ömer Yâhud Bir Hârîka" Mesnevîsi. *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*. İzmir: XIII-XIV, 219-249.

(Üsküdarlı Talat, *Gazvetü'l-İlhâm yâhud Rus ve Japon Muhârebesi Sefernâmesi*, vr. 2b-3a.)